

denskom ustanku, o posljednjem otimanju djevojke na megdanu 1910. i o povijesnim spomenicima Nina iz vremena kralja Krešimira).

U drugom je dijelu dvanaest pjesama o društveno-kulturnim pojavama (za mir i slobodu, đakovačkim vezovima, VIII mediteranskim igrama, V pionirskim susretima u Podravskim Sesvetama, Olimpijadi u Sarajevu, Olimpijadi starih sportova u Brođancima, povijesti Dalmacije, Osijeku, Bizovačkim topicama, Osječkoj pivovari, susretima radnika SDK Hrvatske i Univerzijadi 87).

Četiri pjesme posvećene su ličnostima (branitelju Sigeta Marku Horvatu-Stančiću, četiristotoj obljetnici smrti Nikole Šubića Zrinskog, stotoj obljetnici rođenja Ivana Meštrovića i donatoru Anti Topiću-Mimari).

Devet guslarskih pjesama i pjesničkih zapisa posvećeno je: našim pečalbarima, starim igrama, događajima u selu, ličkom prelu, voljenoj i gizdavoj Slavoniji, braći izvan domovine, ličkom junaku Marku Tomljenoviću i sestrama Čuljak.

Pet šaljivih pjesama govore: o *čupavcu*, muškoj zavodnici, snu o djevojci, birokraciji i štetnosti pušenja.

Četiri pjesme prevedene su na strane jezike: engleski, njemački, mađarski i esperanto.

T. Čubelić i M. Landeka ocjenjujući ove pjesme izrekli su pohvale u uvodnim člancima i istakli umijeće guslara i pjesnika M. Krajine. Pučki gledano te su ocjene i pohvale opravdane jer šira čitalačka publika, posebice na selu, voli takve umotvorine, naročito kad ih pjeva ili kazuje vrstan guslar. Iz tog kuta gledanja i vrednovanja "ponuđena knjiga (...) opravdava i svoje postojanje i svoje pojavljivanje". Gledano iz drugog kuta u njoj nije baš sve savršeno. Ona može biti "slika nas, naše sredine i mentaliteta, modernizma, deseterca i gusala, tradicionalnog seoskog teatra i modernog življenja", ali samo u usporedbi s velikim brojem suvremenih guslara stvaralaca i pisaca epskih kronika. Izvan tog kruga snaga i vrijednost tih umotvorina nije velika, ne zato što ne dostižu snagu i vrijednost klasičnih uzora već stoga što su ti sadržaji iz novinskih članaka i povijesnih fakata preneseni u stihove bez dublje dramatike i poetičnosti. Autor tih stihova

može se ubrojiti u bolje suvremene stvaraoce epskih kronika, on je informiran i poznaje događaje o kojima pjeva, ali to ne znači da su njegove pjesme i trajnija umjetnička ostvarenja.

ANTE NAZOR

Graždanski erotikon, Erotske pesme i poslovice u srpskoj književnosti XVIII i početka XIX veka, priredio Sava Damjanov, Gradina, Niš 1987, 68 str.

Knjiga sadrži priređivačev predgovor pod naslovom *Rani (erotski) radovi srpske književnosti*, izbor erotskih pesama i poslovice i *Napomenu* o načinu priređivanja pesama za štampu. Najveći deo tekstova predstavljenih u ovom izboru nalazi se u srpskim rukopisnim pesmaricama XVIII i XIX veka, zatim su tu pesme iz *Erlangenskog rukopisa* (i one koje priređivač ovog izdanja iz 1925, G. Gezeman, nije objavio), tri erotske pesme Lukijana Mušickog (ime njihovog autora S. Damjanov otkrio je nedavno), te izbor erotskih poslovice iz zbirke Jovana Muškatirovića (1787. i 1807).

Intencija ove nevelike, solidno priređene knjige bila je da se predstavi erotski diskurs srpske književnosti XVIII i prvih decenija XIX veka, koji je ostao sasvim van domena naučnoistraživačkih interesa, kao da nije ni postojao. Za one koji se bave fenomenima usmene književnosti ova knjiga može biti zanimljiva jer donosi, između ostalog, predvukovske zapise erotskih usmenih pesama, kao i stihovanih oblika koji su nastali oponašanjem usmenih pesama ili njihovim redigovanjem (oni se označavaju terminom "građansko pesništvo").

MARIJA KLEUT